КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор _____Ю.О. Нікітін
«12» квітня 2017 р.

ПРОГРАМА

вступного випробування (тестування)

з психології для спеціальності

053 «Психологія» (спеціалізація «Практична психологія»)

для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Розглянуто на засіданні
кафедри психології
Протокол № 9 від 12.04.2017 р.

Суми – 2017

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
З ПРЕДМЕТУ «ПСИХОЛОГІЯ»

Кардинальне реформування системи освіти в Україні, зумовлене соціально-економічними перетвореннями в економіці, науці, культурі й інтеграцією у світовий і європейський культурно-освітній простір, значною мірою актуалізує проблему підготовки кадрів нової генерації. За таких обставин, одним з основних завдань української освіти сьогодні є підготовка нового покоління висококваліфікованих психологів з сучасним інноваційним мисленням, систематизованими знаннями, передовими компетентностями, що забезпечуватимуть успішний психологічний супровід в системі надання соціально-психологічної допомоги населенню, в системі психологічних служб різних за структурою організацій, в закладах освіти всіх типів, в органах державної виконавчої влади, в підрозділах пенітенціарної служби Міністерства юстиції України та ін.

Пропонована магістерська програма підготовки за спеціальністю 053 Психологія спеціалізацією «Практична психологія» реалізує одну з основних професійних освітніх програм багаторівневої структури вищої освіти та передбачає передусім набуття магістрантами знань, умінь і навичок, що формуються із системних знань психологічних теорій, шкіл та підходів, основних принципів і тенденцій експериментальної та дослідницької роботи, майстерного володіння інноваційними технологіями психологічної роботи в контексті діагностичного, консультативного, корекційного, реабілітаційного напрямів психологічної діяльності.

Отже, вступні випробування з предмету «Психологія» мають на меті перевірити якість та ґрунтовність психологічних знань майбутніх практичних психологів, а також готовність до продовження здобуття освіти.

Програма вступних випробувань з предмету «Психологія» має 10 розділів: «Психології як наука», «Становлення і розвиток психології як самостійної науки», «Методологія та методи дослідження в психології», «Основи психології особистості», «Пізнавальні процеси особистості», «Емоційно-вольові процеси особистості», «Індивідуально-психологічні особливості особистості», «Загальне поняття діяльності», «Загальне поняття спілкування», «Психологія груп і міжгрупової взаємодії».

Абітурієнт, який проходить вступні випробування з психології для зарахування на факультет підвищення кваліфікації та перепідготовки за спеціальністю 053 «Психологія» спеціалізація «Практична психологія» повинен показати базові знання про: сутність та основні категорії психології як науки; основні етапи становлення вітчизняної та зарубіжної психології; розуміння понять психіки і свідомості, їх функцій і структур; психологічну структуру особистості; особливості психічних процесів, індивідуальних властивостей та станів особистості; специфіку поведінки особистості в процесі спілкування, а також в структурі групових відносин.

Розділ 1. Психології як наука.

Визначення психології як науки. Поняття про предмет психології. Завдання психології як науки. Структура психології: теоретична психологія; науково-прикладна психологія; практична психологія. Місце психології в системі наук. Поняття про психіку, взаємозв'язок психічного та фізіологічного. Основні галузі психології: загальні та спеціальні; фундаментальні та прикладні.

Основні принципи психологічної науки. Поняття «принципу» в психології. Принцип детермінізму. Принцип відображення. Принцип єдності свідомості та діяльності. Принцип розвитку. Системно-структурний принцип. Принцип системності. Генетичний принцип.

Розвиток психіки у філогенезі. Поява та розвиток свідомості. Проблеми антропогенезу та розвиток форм відображення у живій і неживій природі. Розвиток психіки у філогенезі: стадії розвитку форм психічного відображення за О.М. Леонтьєвим К.Е. Фабрі. Сутність відмінностей психіки людей від психіки тварин. Психіка і свідомість. Розвиток свідомості та її структура. Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.

Розділ 2. Становлення і розвиток психології як самостійної науки.

Розвиток психології як науки про свідомість у І пол. XIX ст. Трансформації західноєвропейського асоціанізму в XIX ст. Еволюція англійської асоціативної психології. Особливості німецького асоціанізму в емпіричній психології Іоганна Фрідріха Гербарта. Психологічні погляди представників німецької класичної філософії поч. XIX ст.

Становлення психології як самостійної науки у ІІ пол. XIX – на поч. XX ст. Передумови виділення психології як самостійної науки. Формування та розвиток експериментальних розділів і прикладних галузей психології: експериментальна психофізіологія, психофізика, психометрія. Оформлення теоретичної програми психології як самостійної сфери наукового знання: структуралізм, психологія акту, функціоналізм. Структуралізм в західній психології XIX – XX ст.

Зародження глибинної психології та її розвиток протягом XX ст. Передумови виникнення класичного психоаналізу. Формування концепції Зигмунда Фрейда, етапи її становлення. Основні категорії класичного психоаналізу (структура особистості в концепції З. Фрейда). Розвиток ідей класичного психоаналізу в індивідуальній психології Альфреда Адлера. Аналітична психологія Карла Густава Юнга. Неофрейдизм (неопсихоаналіз): гуманістична психологія Еріха Фромма; соціокультурна теорія особистості Карен Хорні; інтерперсональний психоаналіз Гаррі Стека Саллівана; его-психологія Еріка Еріксона; дитяча психологія Анни Фрейд; тілесно-орієнтована терапія Вільгельма Райха.

Становлення і розвиток психології як науки про поведінку. Витоки біхевіоризму: функціоналізм Вільяма Джеймса; передбіхевіоризм Едуарда Торндайка; погляди і дослідження представників російської фізіологічної школи. Основні принципи класичного біхевіоризму Джона Броадуса Уотсона. Виникнення і розвиток необіхевіоризму як свідоцтво кризи класичної

поведінкової психології. Теорія оперантного біхевіоризму Берреса Фредеріка Скіннера. Соціобіхевіоризм Джорджа Міда.

Гештальтпсихологія. Проблема цілісності в західній психології. Класична гештальтпсихологія (Макс Вертгеймер, Вольфганг Келер, Курт Кофка). «Теорія поля» Курта Левіна. Експериментальні дослідження в межах теорії К. Левіна.

Нові напрямки психології в другій половині XX ст.: інтеракціонізм, теорія рис, гуманістична, когнітивна, генетична психологія.

Основні школи в російській психології XX ст. (радянський період). Культурно-історична школа Лева Семеновича Виготського. Олександр Романович Лурія: дослідження пізнавальних процесів на матеріалі різних культур. Олексій Миколайович Леонтьєв: теорія діяльності та її роль в подальшому розвитку психологічної науки. Данило Борисович Ельконін: проблеми вікової періодизації психічного розвитку; дослідження гри. Петро Якович Гальперін: теорія поетапного формування розумових дій і понять. Школа суб'єктного підходу в психології Сергія Леонідовича Рубінштейна.

Психологія в Україні та її розвиток у власних межах. Особливості психологічної думки в Україні до XIX ст. Психологія в Києво-Могилянській Академії: Інокентій Гізель, Лазар Баранович, Іоанікій Галятовський. Антропоцентричні психологічні погляди Григорія Савовича Сковороди. Сенсуалістичні вчення Якова Павловича Козельського та Івана Степановича Рижського. Ідеал-реалізм Памфіла Даниловича Юркевича.

Психологія в Україні за радянських часів. Розвиток ідей Л.С. Виготського в науковій діяльності представників Харківської психологічної школи: Олександр Романович Лурія, Олексій Миколайович Леонтьєв, Олександр Володимирович Запорожець, Марк Самуїлович Лебединський, Лідія Іллівна Божович (засновники); Петро Якович Гальперін, Петро Іванович Зінченко, Володимир Ілліч Аснін, Григорій Дем'янович Луков, Ксенія Овсіївна Хоменко (довоєнне покоління); Григорій Кузміч Середа, Пилип Веніамінович Басін та ін. (повоєнне покоління). Внесок у розвиток вітчизняної психології Григорія Силовича Костюка. Психологія в Україні у власних межах: провідні вчені-психологи к. XX – поч. XXI ст., діяльність Української Асоціації професійних психологів.

Основні тенденції та перспективи розвитку сучасної психології. Сучасний стан розвитку основних галузей психологічної науки: фундаментальні галузі психології (загальна психологія), прикладні галузі психологічного знання (соціальна психологія, психологія розвитку (вікова психологія), педагогічна психологія, психологія праці, юридична психологія, психолінгвістика, медична психологія, спеціальна психологія, патопсихологія, зоопсихологія, порівняльна психологія, диференціальна психологія, гендерна психологія, психометрія (математична психологія), психофізіологія, психодіагностика, психотерапія, ін.). Проблематика наукових та прикладних досліджень в психології сьогодні. Основні напрямки психологічної практики. Перспективи розвитку сучасної психології.

Розділ 3. Методологія та методи дослідження в психології.

Методологічні основи психологічного дослідження: поняття «методологія»; основні методологічні підходи. Поняття та проблема методу психологічного дослідження. Етапи проведення психологічного дослідження. Вимоги до організації психологічного дослідження. Принципи психологічного дослідження. Перевага та недоліки психологічних методів, оптимальні умови їх використання на практиці.

Система методів дослідження в психології. Сутність та різновиди методів дослідження. Основні підходи до класифікації методів психологічного дослідження (Б.Г. Ананьєва, В.Н. Дружиніна, В.В. Нікандрова, В. Й. Варлій та ін.).

Визначення, специфіка та різновиди теоретичних методів психологічного дослідження. Сутність та основні види організаційних методів психологічного дослідження. Визначення, особливості та різновиди інтерпретаційних методів психологічного дослідження. Сутність та характеристика методів обробки даних психологічного дослідження.

Поняття та класифікація емпіричних методів психологічного дослідження. Характеристика емпіричних методів загальнопсихологічного значення (спостереження, самоспостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, психологічне тестування, опитування тощо). Характеристика емпіричних методів частковопсихологічного значення (біографічний метод, метод вивчення продуктів діяльності, метод аналізу документів, контент-аналіз, метод експертної оцінки тощо).

Розділ 4. Основи психології особистості.

Поняття особистості в психології. Наукове визначення та співвідношення понять «особистість», «індивід», «індивідуальність». Характеристика біологічного та соціального в особистості. Поняття про психологічну структуру особистості. Основні моделі структури особистості за С.Л. Рубінштейном, К.К. Платоновим, А.В. Петровським. Класифікація сучасних психологічних теорій особистості, їх характеристика. Основні теорії особистості в зарубіжній психології (психоаналітичні теорії особистості – З.Фрейд, А. Адлер, К. Юнг); теорія соціального научіння (біхевіористська модель – Д.Уотсон, Б. Скіннер); гуманістичні теорії особистості (К. Роджерс, А. Маслоу). Вітчизняні концепції особистості А.Н. Леонтьева, Л.С. Виготського, Л.І. Божович.

Свідоме і несвідоме в житті людини. Структура свідомості та її основні психологічні характеристики. Самосвідомість особистості. Розвиток самосвідомості в онтогенезі. Проблема психічного розвитку особистості в сучасній психології, періодизація психічного розвитку.

Соціально-психологічні проблеми соціалізації особистості. Визначення поняття «соціалізація». Характеристика основних категорій соціалізації (сфери; форми, стадії; інститути; соціально-психологічні механізми; етапи; засоби). Соціалізація особистості у різні вікові періоди: соціально-психологічні особливості соціалізації представників різних вікових категорій; вікові кризи життя і процес соціалізації індивіда; асоціальні прояви особистості.

Розділ 5. Пізнавальні процеси особистості.

Відчуття. Поняття про відчуття, фізіологічні основи відчуття. Види відчуттів, їх класифікація.

Сприймання. Поняття про сприймання, характеристика його особливостей, фізіологічне підґрунтя сприймання. Основні властивості та види сприйняття.

Уява. Поняття про уяву та її роль в життєдіяльності людини. Фізіологічне підґрунтя уяви. Характеристика основних видів уяви.

Увага. Поняття про увагу та її функції. Види уваги: (мимовільна, довільна, післядовільна). Властивості уваги (спрямованість, зосередженість, стійкість, тривалість, концентрація, інтенсивність, обсяг).

Пам'ять. Загальне поняття про пам’ять. Види пам’яті та їх особливості. Основні процеси пам’яті.

Мислення. Поняття про мислення. Основні форми мислення: поняття, судження, умовивід. Розумові дії та операції: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікація. Види мислення.

Розділ 6. Емоційно-вольові процеси особистості.

Емоції. Поняття про емоції. Основні функції емоцій. Види емоцій та їх характеристика. Форми переживання емоцій: афекти, настрій, стрес.

Почуття. Поняття про почуття. Почуття людяності, любові до людей, гуманності, відповідальності, байдужості. Інтелектуальні почуття: впевненості, сумніву, здивування. Етичні почуття: краси, прекрасного, гумору.

Воля. Поняття про волю. Фізіологічна основа волі. Структура вольового акту. Основні ознаки волі. Вольові якості особистості, розвиток волі в онтогенезі.

Розділ 7. Індивідуально-психологічні особливості особистості.

Темперамент. Поняття про темперамент. Фізіологічні основи темпераменту. Тип вищої нервової діяльності і темперамент. Психологічна характеристика та властивості типів темпераменту: холерик, сангвінік, флегматик, меланхолік. Особистість і темперамент: проблеми виховання, навчання і професійної діяльності.

Характер. Поняття про характер. Природні і соціальні передумови формування характеру. Структура характеру. Провідні риси характеру (емоційно-вольові, когнітивно-пізнавальні (інтелектуальні), морально-ціннісні, мотиваційні). Акцентуація рис характеру. Формування характеру, зв'язок характеру з темпераментом.

Здібності. Загальне уявлення про здібності. Природні передумови розвитку здібностей - задатки. Види та рівні розвитку здібностей. Здібності, обдарованість, талант, геніальність.

Розділ 8. Загальне поняття діяльності.

Поняття про діяльність. Відмінність діяльності від поведінки та активності. Специфіка людської діяльності. Зміст та структура діяльності:

потреба. мотив, задача, дія (операція), результат, контроль і оцінка. Внутрішні та зовнішні компоненти діяльності. Інтеріоризація та екстеріоризація.

Види людської діяльності (спілкування, гра, навчання, праця), їхнє освоєння та розвиток. Поняття мотивації та поняття мотиву. Загальна будова мотиваційної сфери людини.

Розділ 9. Загальне поняття спілкування.

Поняття про спілкування. Визначення поняття «спілкування». Зміст, мета спілкування. Основні категорії спілкування: структура спілкування; стратегії спілкування; тактики та стилі спілкування; засоби спілкування; форми спілкування; функції спілкування. Загальна характеристика видів спілкування за: задоволенням потреб і функцією спілкування; змістом, метою і засобом спілкування; тривалістю та закінченістю спілкування; контингентом учасників та відносинами партнерів у спілкуванні.

Спілкування як обмін інформацією. Визначення поняття «комунікація» та його специфіка. Види та форми комунікації залежно від: спрямованості інформації; характеру впливу; форми передавання інформації. Моделі комунікації – одностороння і двостороння.

Спілкування як взаємодія. Сутність та основні наукові погляди на взаємодію та її структуру. Види взаємодії (співробітництво та суперництво). Механізм соціальної взаємодії (потреби; мотивація; соціальна дія). Компоненти взаємодії (просторові контакти; контакти зацікавленості; контакти обміну).

Спілкування як сприйняття людьми одне одного. Визначення соціальної перцепції та її характеристики. Особливості процесів міжособистісного пізнання. Механізми процесу міжособистісної перцепції (егоцентризм; атракція; ідентифікація; рефлексія; казуальна атрибуція; установка стереотипізація; емпатія; та ін.).

Розділ 10. Психологія груп і міжгрупової взаємодії.

Феномен групи з погляду психології. Визначення та основні ознаки групи. Соціально-психологічні параметри групи. Класифікація груп за ознаками (безпосередність взаємозв'язків; загальний кількісний аспект; соціальний статус, офіційна регламентація і спосіб організації взаємодії; значущість для особистості; тривалість існування; сила впливу на особистість; міра відкритості, доступність до широкого загалу; рівень розвитку). Основні відмінності між групами за певними ознаками (чисельність; контакт; членство; структура; зв'язки в процесі праці).

Психологія великих соціальних груп і масових явищ. Визначення та класифікація великих соціальних груп за загальними ознаками (характер зв'язку; тривалість існування; характер організованості; безпосередність взаємозв'язків; контактність та взаємодія). Психологічний аналіз двох основних видів великих груп: психологічна характеристика великих соціальних груп (класи; етнічні групи) та психологічні особливості великих стихійних груп (маса; публіка; аудиторія; натовп).

Загальні тези психології малих груп. Визначення та сутнісні ознаки малої соціальної групи. Основні різновиди структур малої соціальної групи

(формальна (ділова) структура; неформальна (емоційна) структура; комунікативна структура; структура соціальної влади і впливу та ін.). Динамічні характеристики малої соціальної групи: поняття та процеси групової динаміки; нормативний вплив у малій соціальній групі (вплив норм групової більшості; вплив норм меншості). Визначення та соціально-психологічні показники групової згуртованості. Чинники, які сприяють досягненню групової згуртованості.

Рекомендована література

1. Абрамова Г. С. Общая психология : учеб. пособ. для вузов / Г. С. Абрамова. – М. : Академический проект, 2003. – 248 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія : навчальний посібник / 2-ге видан., випр. і доп. – К. : «Центр учбової літератури», 2007. – 968 с.
3. Гамезо М. В. Атлас по психологии : информационно-методические материалы к курсу "Общая психология" : учеб. пособ. / М. В. Гамезо, И. А. Домашенко. – М. : Просвещение, 1986. – 272 с.
4. Дубравська Д. М. Основи психології : навч. посібник / Д. М. Дубравська. – Львів : Світ, 2001. – 280 с.
5. Дуткевич Т. В. Загальна психологія: (Конспекти лекцій): [Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Кам'янець-Поділ. держ. пед. ун-т. Каф. психології. –Кам'янець-Подільський, 2002. – 934 с.
6. Загальна психологія: Практикум : навч. посібн. / В. В. Волошина, Л. В. Долинська, С. О. Ставицька, О. В. Темрук. – К. : Каравела, 2006.
7. Загальна психологія : підруч. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Либідь, 2005. – 464 с
8. Ільїна Н. М. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н. М. Ільїна, С. О. Мисник. – Суми : Університетська книга, 2011. – 352с.
9. Коваленко А. Б., Корнєв М. Н. Соціальна психологія : підручник. – К. : 2006. – 400 с.
10. Маклаков А. Г. Общая психология : учебник для вузов. – СПб. : Питер, 2006. – 583 с.
11. Максименко С. Д. Загальна психологія : вид.3-є, перероблене та доповнене : навчальний посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 272 с.
12. Майерс Д. Психология / Д.Майерс. – Минск : Попурри, 2008. – 848с.
13. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
14. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А. М'ясїд. – К. : Вища школа, 1998. – 476 с.
15. Немов Р. С. Психология : учебник: В 3-х кн. – Кн. 1: Общие основи психологии. – М. : Владос, 2001. – 688 с.
16. Общая психология : учеб. для пед. ин-тов / под ред. А. Петровского, [2-е изд.] – М. : Прогресс, 1985.
17. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: навчальний посібник. – К. : Академвидат, 2005. – 448 с.

18. Основи психології : підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – [4-те вид., стереотип.]. – К. : Либідь, 1999. – 632 с.

19. Основи психології : навч. посіб. / А. І. Веракіс, Ю. І. Завалевський, К. М. Левківський. – К. ; Х. : [Р.И.Ф.], 2005. – 416 с.

20. Психологія : підруч. / за ред. Ю. Л. Трофімова. – Вид. 3-тє, стер. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.

21. Психологія : навч. посібник / за ред. О. В. Винославської. – К. : ІНКОС, 2005. – 352 с.

22. Психологія: навч. посібник / за ред. В. Т. Циби. – К. : Університет «Україна», 2005. – 233 с.

23. Психологический словарь / под ред. А. Петровского. – М. : Политиздат, «Сфера», 1997. – 528 с.

24. Циба В. Т. Системна соціальна психологія : навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 328 с.

25. Цимбалюк І. М. Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів / І. М. Цимбалюк, О. Ю. Яницька. – К. : ВД “Професіонал”, 2004. – 304 с.